

Za Veliko noč.

Na Koroškem je navada, da o Veliki noči botri nosijo otrokom, ki so jim botrovali, potice, imenovane šartelj. To se opravi navadno na Velikonočni ponedeljek.

Fantje pa pobirajo krajčiče, to so male pogače, kar najbolje nadevane (nabulane). Te krajčiče dajejo fantom dekleta in je razumljivo, da bo dekle svojemu izvoljencu dalo boljše pogačo, kakor drugim fantom. H krajčiču dajo še cigare, ali kako drugo darilce. Fant pa bo dekletu to povrnil, ko jo bo na kakem žegnanju povabil na ples.

Dekle, ki hoče fantu, ki se ji mogoče usiljuje, pokazati, da ga ne mara, mu da slabo nabulan krajčič; namesto rozin in drugih dobrot je dala vanj samo kumino. Odtod narodna pesem, ki pravi:

Je pa krajčič posvava po Drave dovse,

~~je pa krajčič posvava po Drave dovse,~~
je pa krajčič posvava po Drave dovse.

O Veliki noči se je mnogo suhega mesa, kar povzroča žejo, ki jo v Rožu gase z lavrom. Laver je pijača, ki jo kuhajo samo iz jabolčnih krhlov, sladkih koreninic, suhih češpelj brinovih jagod in kvoc (suhih hrušk).

Sledeči prizor pokaže, kako je boter prinesel šartelj in kako je fant k svojemu dekletu prišel po krajčič.

Šartelj in krajčič.

Zvočni prizor. Osebe: Mati, hčerka, fant, boter.

Mati: Imaš še kaj hrena pripravljenega zunaj?

Hči: Še.

Mati: Ali si dala dosti kisa in olja?

Hči: Sem.

Mati: Pa jajc?

Hči: Tudi.

Mati: Jaz le takega obrahtam s kisom in oljem pa pomešanega z jajci.

Hči: Saj je res boljši, kakor sam le nastrgan ali pa narezan.

Mati: Pogače nareži. Saj veš, kaj je velikonočni ponedeljek. Kak boter zna priti s šarteljn-
nom....

Hči: In kak fant po krajčič.

Mati: Na vse je treba biti pripravljen. - *Kije take naracle pi nos.*

Hči: Jaz sem že. Vsakemu krajčič, par jajc in nekaj cigar.

Mati: Kaj pa za Franca?

Hči: Ravno tako.

Mati: Menda nak!

Hči: Saj je krajčič zanj posebej nabulan z rozinami pa potresen s cimtovo štupo, da ko-
maj skupaj stoji.

Mati: Pa vse eno.

Hči: ~~Saj~~ Sem zadnjič še pol tucata vsekovnic kupila za na krajčič - za njega.

Mati: Tako, ja!

Hči: Pa viržinke, ki jih ima najrajši. Za druge imam pa kar (ta) kratke.

Mati: Dobre so, saj tudi ne rastejo na mačkovcih.

Hči: Veseli naj jih bodo! (Vrata.)

Fant: Bog daj dober dan!

Mati in hči: Bog ga daj, Franc.

Franc: Sem rekel, moram malo pogledati k vam...

Obe: Prav, prav.

Franc: ~~Ko~~ tak lep dan pa da malo pobaram, kako se kaj imate.

Mati: Sedi. (Vrata) Pa pogače vzemi.

Franc: To imate lepo in visoko.

Mati: Še kar vrajmala se je nama.

Franc: Lepo pomlad imamo.

Mati: Lepo! Marterniki držijo besedo.

Franc: Letos pa res.

Mati: Še vsolejm, se mi zdi, kar pommim. (Vrata)

Hči: Vzemi - malo žegna!

Mati: Ja, nisem zato prišel.

Hči: Vem.

Mati: Se ne bi izplačalo.

Hči: Posebno danes, ko je povsod.

Mati: Malo lavra prinesem. (Vrata.)

Hči: Si že kaj prida nabral krajčičev?

Franc: Še nič.

Hči: Uh, kako pa to?

Franc: Sem rajtal pri tebi začetni.

Hči: Tako? - Pa nehati?

Franc: Tudi pri tebi. (Med tem, ko jé)

Hči: Potem boš premalo nabral.

Franc: Bo pa to, kar bom, več vredno.

Hči: Saj ne veš.

Franc: Dobro.

Hči: Krajčič je krajčič.

Franc: To pa ni res.

Hči: Kako, da nak?

Franc: Ravno pri krajčiču je vrednost v tem, kdo ga da. (Vrata.)

Mati (postavi vrč na mizo): Na žegen gre laver.

Franc: To je pa res. (Pije) Dober, prav dober! Kaj pa ste vse nakuhale vkup, da ima tak poseben okus?

Mati: Kakor po navadi. Fige, rožiče, sladke korenine....

Hči: Rajtam, da je dvajset reči skupaj.

Franc: Potem ni čuda, da je tako dober. - Kje pa so oče?

Mati: Šartelj je nesel v Spodnjo ves, ko je imel lani Jurčevega fanta pri birmi.

Franc: Vi jih imate cel kup, rajtam.

Mati: Na dovolj krajev smo botrina, res. Ena peka gre gar za nje. Enim pri krstu, drugim pri birmi.

Franc: Seveda. Odreči pa tudi ne moreš.

Mati: Botrine se ne sme odreči. To bi bil greh. Z botrinami se pridobi zasluženje pri Bogu. To je pa več, kakor vsako leto ena peč šarteljnov za otroke.

Franc: Koliko časa pa jih dajete?

Mati: Krstnim do štirinajstega leta.

Hči: Birmanskim pa do ohceti.

Mati: Skoraj. - Nekaterim pa res.

Franc: Pri Parteljnu bodo danes že plesali, sem slišal.

Hči: Zmiraj na velikonočni ponedeljek.

Mati: Je že od nekdanj navada.

Franc: Kaj pojdemo?

Hči: Bomo videli, kaj poreko oče.

Mati: Po navadi smo šli malo zvečer. (Vrata)

Boter: Ene zdrave in vesele praznike, ki gredo že h kraju!

Mati: Vam tudi, boter!

Hči: Vam tudi!

Franc: Bog vas primi!

Boter: Bog daj, Franc. Si prišel po krajčiče! Prav imaš, danes je dan za to. Jaz sem pa šartelj prinesel za Merteja.

Mati: Sedite, boter, pa vzemite.

Boter: Nisem potreben pa mudi se mi.

Mati: Saj ste šele prišli. Kam pa tako hitro? Vzemite pa lavra pokusite.

Boter: Laver, laver! To pa to. Pa tudi žegna se ne sme človek braniti pa če bi počil, pravijo.

Hči: Tako, Franc. Tu je krajčič. V novo haderco sem ti ga zavezala. Glej, da kaj ne zgubiš iz punkeljca med potjo. Tole viržinko pa si grede zasmodi, da se bo kadilo pod nosom.

Franc: Zahvalim! Vrnil bom pa v Podgorjah na žegnanju, tako, da veš. Dane boš drugega spravljavca izbirala.

Hči: Že velja, Franc.

Franc: Zdaj pa naj grem.

Mati: Kam pa mudi se?

Franc: Sem že dobil, kar sem iskal. Glejte, krajčič! Pa brez zamere. Srečno!

Mati: Srečno! Prādi še! (Vrata)

Boter: Srečno, Franc! -

Franc (oddaljen): Srečno!

Hči: Čakaj Franc, grem k Brumnu. (-) Koj pridem.

Mati: Po Merteju poglej. Domu naj gre. So boter prišli.

Hči (oddaljeno): Že prav. (Vrata)

Boter: Franc je pameten fant. To bo dober gospodar.

Mati: Jaz tudi mislim.

Boter: Je prišel po krajčič, hehehe! - Hanco rad vidi, se mi zdi.

Mati: Vzemite, vzemite!

Boter: Kje pa imaš njega?

Mati: Šartelj je nesel k Juriču v Spodnjo vas.

Boter: Danes je vse v šarteljnih in krajčičih, ja, ja! No jaz sem Merteju danes zadnjega. Saj bo že štirinajst.

Mati: Petnajst bo jeseni.

Boter: Petnajst že. To mine čas, to mine! No, vidiš, vašega bom ostavil, tukaj pa ne-sem prvega k Mlinarju v Vinare, ko smo tamle jeseni enega krstili. Prav za prav sta bila dva. Edem je umrl, mi je pa prihranil en šartelj, hehehe. Čakaj, da haderce ne pozabim - gode potem ona doma!

Mati: Je še koj nova.

Boter: Saj za to!

Mati: Pa goldinar ste vtaknili v šartelj. To je preveč!

Boter: Za ostavljanje mora biti goldinar. Ta tolar vsak navadno shrani.

Mati: Ga bo tudi naš moza.

Boter: (pije) Tale vaš laver je pa kakor med.

Mati: Ga grem še iskat. (Godba iz gostilne) No, pri Parteljnu so že začeli.

Boter: Saj je bil dosti dolg post pa naj se narajajo, da se malo žegen pocinca-.

(Godba iz gostilne - konec)

17/3 1945